

СЕКЦІЯ ІІІ. ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА; ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІК І АУДИТ

ДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕФОРМ

Ширяєва Л.В.

д-р.екон.наук, професор, професор кафедри економіки і фінансів
Одеський національний морський університет, м. Одеса, Україна

Ніколаєв Є.С.

здобувач ступеню бакалавра спеціальності 051 «Економіка»
Одеський національний морський університет, м. Одеса, Україна

Формування профіцитного бюджету країни завжди є актуальним питанням позиції забезпечення покриття витрат для функціонування фінансів держави за обраною соціально-економічною моделлю, її функціями, економічним станом та реальними можливостями. Важливе значення мають джерела надходження коштів до бюджету, його своєчасного планового поповнення, структурні зрушення за складовими, а також напрямки витрачання бюджетних коштів: на загально-державні функції, оборону, підтримання громадського порядку та безпеки, охорони навколишнього середовища тощо.

На теперішній час, для своєчасного поповнення бюджету, державний уряд України імплементував застосування деяких податкових інструментів для стимулювання бізнесу в умовах воєнного стану, “а саме: відсутність відповідальності за податкові порушення; призупинення термінів, які передбачені податковим законодавством; мораторій на податкову перевірку; питання щодо податкових зобов’язань з ПДВ; митні збори; ... (з 1 квітня 2022 р.)” [1,2]. Даний крок направлено на поповнення державного бюджету України шляхом реформування та стимулювання суб’єктів підприємницьких структур і своєчасного покриття першочергових витрат бюджету. Особливе значення при цьому має виконання державного бюджету України у 2022 році.

Динаміка виконання державного бюджету України наведена на рис.1.

ВИКОНАННЯ ПЛАНУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

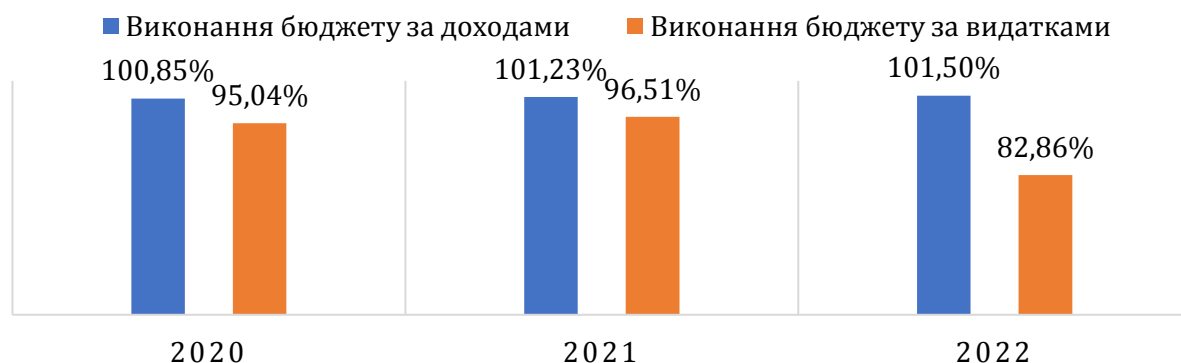

Рис. 1. Динаміка виконання державного бюджету України
Джерело: складено з використанням [3]

За даними, наведеними на рис. 1, можна говорити про те, що: протягом трьох років спостерігається перевиконання плану державного бюджету за доходами та невиконання бюджету по витратах.

Структурні співвідношення бюджету за доходами та витратами наведені у табл. 1.

Таблиця 1

**Структура державного бюджету України за доходами та витратами
за 2020-2022 роки.**

Доходи	2020	2021	2022
Податкові надходження	79,10%	85,37%	53,14%
Неподаткові надходження	19,79%	13,52%	19,38%
Від Європейського Союзу	0,10%	0,10%	26,92%
Інші доходи	1,02%	1,01%	0,57%
Видатки			
Загальнодержавні функції	12,72%	13,87%	7,47%
Оборона	9,35%	8,56%	42,24%
Громадський порядок, безпека та судова влада	12,24%	11,70%	16,39%
Економічна діяльність	13,11%	12,14%	3,53%
Охорона здоров'я	9,70%	11,44%	6,81%
Освіта	4,10%	4,28%	2,16%
Соціальний захист та соціальне забезпечення	25,06%	22,77%	15,75%
Міжбюджетні трансферти	12,44%	13,60%	5,06%
Інші витрати	1,29%	1,63%	0,60%

Джерело: дані сформовано з [3]

Аналізуючи данні, наведені в таблиці 1, можна свідчити про те, що: найбільшу питому вагу у доходах бюджету протягом усього аналізованого періоду займають податкові надходження. У 2020 та 2021 роках значну частку займали неподаткові надходження, а у 2022 році значна частка приходить на надходження від Європейського Союзу – 26,92%.

У 2022 році у витратній частині сталися такі зміни: найбільша частка була відведена на оборонні витрати, «Громадський порядок, безпека та судова влада» та стаття «Соціальний захист та соціальне забезпечення».

Фінансування державного бюджету України у період війни станом на 2022 рік за джерелами наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни

Джерело фінансування	Загалом	2022	2023
США	22,62%	23,37%	20,93%
Європейський Союз	19,54%	15,51%	28,65%
ОВДП (включаючи військові облігації)	18,43%	14,99%	26,21%
Національний банк України	16,86%	24,32%	-
МВФ	7,30%	5,25%	11,93%
Канада	4,93%	3,68%	7,74%
Світовий банк	2,38%	2,70%	1,64%
Німеччина	2,21%	3,09%	0,23%
Великобританія	2,13%	2,10%	2,19%
Європейський інвестиційний банк	0,97%	1,40%	-
Японія	0,79%	1,13%	-
Франція	0,59%	0,85%	-
Італія	0,45%	0,64%	-
Нідерланди	0,43%	0,62%	-
Інші джерела	0,39%	0,35%	0,47%

Джерело: дані сформовано з [4]

Як видно із даних, представлених у таблиці 2, найбільша вага у фінансуванні державного бюджету України з початку повномасштабної війни належить США – 22,62%, Європейському Союзу – 19,54%, ОВДП – 18,43% та Національному банку України – 16,86%.

З урахуванням вище приведеного аналізу даних можна говорити про те, що формування бюджету України в умовах реформ дуже ускладнене. Про це свідчать наступні чинники: збільшення виконання державного бюджету за доходами на 0,27%, і зменшення виконання державного бюджету за видатками на 13,65% відносно 2021 року; надходження до структури державного бюджету за доходами – допомога від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій та донорських фондів – майже 27% доходів України; фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни: 54,06% - довгострокові угоди та гранти від інших країн, 35,29% - облігації внутрішніх державних позик України та 10,65% - допомога міжнародних фінансових організацій.

На основі проведеного дослідження можна дійти висновку, що уряд України повинен зосередити свою увагу на податковому стимулюванні бізнесу в умовах воєнного стану та на підтримці бізнесу для збереження якомога більше робочих місць і запобігти закриттю малих та середніх підприємств. Такий підхід дасть змогу розробити найбільш ефективні механізми державного стимулювання та податкові інструменти для підтримки бізнесу в умовах воєнного стану.

Державне фінансування є більш ефективним і здатним відновити підприємницьку діяльність бізнесу в сучасних умовах. Тому для нівелювання негативного впливу пандемії COVID-19 та воєнного стану необхідно запровадити комплексні заходи, зокрема податкову, адміністративну, банківську та фінансову підтримку та стимулювання бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Кравченко В. П., Кравченко Н. В. Дефіцит державного бюджету України, негативні наслідки та шляхи подолання. *Науково-інформаційний вісник економіка*. 2015. №12. С. 223–227.
2. Онешко С. В., Кучінік Н. І., Гринчук Н. М. Податкове стимулювання бізнесу в умовах воєнного стану. *Наукові перспективи*. 2022. № 5(23). С. 259–273. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-5\(23\)-259-272](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-5(23)-259-272)
3. Міністерство фінансів України: офіційний сайт. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/>
4. Міністерство фінансів України: офіційний сайт. Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435